

**Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Katedra divadelní vědy
Divadelní věda**

Autoreferát (teze) disertační práce

Mgr. Martin Hanoušek

**Scenarien-Buch Václava Tháma (Pština 1805-1806). Edice
textu a analýza dramaturgie**

**Scenarien-Buch of Vaclav Tham (Pszczyna 1805-1806).
Textual edition and the analysis of the dramaturgy**

Vedoucí práce PhDr. Barbara Topolová, Ph.D.

Konzultant PhDr. Lenka Vodrážková, Ph.D.

2021

Teze disertační práce

Téma, identifikace a účel editovaného pramene

Tématem disertační práce je edice rukopisné teatrálie *Scenarien-Buch des Hochfürstlichen Anhalt-Köthen-Pleßschen Hoftheaters* (Kniha scénářů dvorního divadla velkoknížete z Anhalt-Köthenu a Pštiny) českého herce, dramatika a překladatele Václava Tháma.

Druhou část práce tvoří popis Thámovy rukopisného záznamu a nástin některých dramaturgických zásahů, které Thám v tomto rukopisu činil.

Scenarien-Buch je první dochovaný díl původně dvoudílné rukopisné teatrálie.

Je psán v německém jazyce historickým písmem kurent (Kurrentschrift).

Pro účely pořízení edice byl pramen byl z kurentu transkribován do současné němčiny.

Scenarien-Buch vznikl v letech 1805-1806 v době Thámovy divadelního angažmá ve službách knížete Ferdinanda Friedricha z Anhalt-Köthenu ve městě Pština (německy Pleß, polsky Pszczyna) na území pruského Slezska, nyní Polska.

Scenarien-Buch a celé období Thámovy působení ve Pštině je jedním z mála poznatků o jeho životních a uměleckých osudech po r. 1799, kdy opustil divadelní angažmá v pražském Vlastenském divadle a odešel z Prahy, aby natrvalo vykročil na dráhu herce, hrajícího v německém jazyce.

Scenarien-Buch je příspěvkem k divadelně-provozní praxi přelomu 18. a 19. století.

První zmínku o tomto thámovském prameni učinil již v r. 1959 rakouský muzikolog Karl Musiol, který jej v článku *Mozartiana in schlesischen Archiven und Bibliotheken* mylně datoval do r. 1809.

Tuzemský výzkum s objevením pramene, jeho identifikací, pořízením fotokopie a analýzou uskutečnil teatrolog a divadelní historik Adolf Scherl.

Scherlův badatelský zájem vyústil do dvou klíčových studií problematiky tohoto Thámovy rukopisu a Thámovy divadelního působení ve Pštině.

Studie *Václav Thám a zámecké divadlo ve Pštině* byla v r. 1998 publikována v periodiku *Divadelní revue*, německojazyčný text *Václav Thám und das Schloßtheater in Pleß* v r. 2015 v *Jahrbuch für schlesische Kultur und Geschichte*.

Do *Scenarien-Buch* Thám souvisle zaznamenával divadelní podobu činoherních a hudebně-dramatických titulů, které divadelní společnost knížete Ferdinanda Friedricha z Anhalt-Köthenu hrála na domovské scéně zámeckého divadla ve Pštině a na putovních cestách po městech pruské části Slezska, v Opolí (německy Oppeln, polsky Opole), v Olešnici (německy Oels, polsky Olésnica) a Kališ (německy Kalisch, polsky Kalisz).

Scenarien-Buch lze charakterizovat jako režijní nebo inspicientskou knihu, tj. jako dokument, který knížecí společnosti sloužil při nastudování činoherního či hudebně-dramatického titulu nebo jako podpůrný materiál osobě, dohlížející na chod divadelního představení.

Zápisová forma rukopisu a její obsah

System Thámova záznamu je v celém manuskriptu neměnný.

Thám zápis člení do ustálené formy pěti sloupců na dvě protilehlé strany, přičemž paginuje pokaždé celou dvojstranu.

Levá strana obsahuje sloupec scénosledu, tj. řazení scén a výstupů, nová scéna je pokaždé označena podtrženou číslicí.

Následuje sloupec scénického dění se záznamem části replik jednajících postav, doplněný zápisem jejich příchodů na scénu.

Příchod na scénu nebo reakci postavy na jednání postavy předešlé Thám ustáleně poznamenává souslovím německé spojky *dazu* (k tomu) a zapsaným jménem postavy, jež hovoří.

Pravá strana je rukopisu je rozdělena do tří sloupců.

Začíná polem pro scénické vyobrazení, tj. záznamem dekorací či kulis. Je nadepsáno substantivem *Theater*.

Pokračuje sloupcem, věnovaným rekvizitám, s nimiž jevištně přítomné postavy hrají. Ten je nadepsán substantivem *Requisiten*.

Celý záznam Thám zakončuje sloupcem, vyhrazeným poznámkám, pro který užívá substantiva *Anmerkungen*.

Do poznámkového pole Thám zapisuje doprovodné pokyny k chování všech složek dramatického výrazu, mj. údaje o stávajícím osvětlení scény, hudbě, zvukových efektech.

Výše uvedené pokyny jsou vždy spojeny s replikou určité postav, po níž k dotyčnému hudebnímu či zvukovému úkonu dochází.

Metoda tvorby edice rukopisu *Scenarien-Buch*

Pro realizaci edice Thámová *Scenarien-Buch* byla zvolena srovnávací metoda rukopisných záznamů a tištěných vydání zaznamenaných divadelních her a zpěvoherních libret.

Jedná se o dobové tisky, pocházející většinou z období vzniku a provedení dotyčného kusu, nejčastěji z osmdesátých a devadesátých let 18. století, ale též z přelomu 18. a 19. století.

Důvodem této volby byla jednak možnost pozdější verze dramatického textu či zpěvoherního libreta, druhak časová blízkost daného vydání Thámově angažmá v divadelní společnosti knížete Ferdinanda Friedricha z Anhalt-Köthenu, tj. mezi roky 1805-1806.

Třetí variantu představují tisky, vydané až po skončení Thámovy slezské etapy kvůli nedohledání staršího tištěného exempláře.

Rukopis jako zdroj poznání divadelního repertoáru

Scenarien-Buch zahrnuje záznamy činoherních a hudebně-dramatických kusů. Lze jej v tomto kontextu pokládat za důležitý zdroj poznání divadelního repertoáru knížecí společnosti.

Repertoár je možné nahlížet z několika perspektiv, z pohledu žánrového, geografického či autorského.

Žánrově se jedná o dobově rozšířené druhy činoherní a hudebně-dramatické oblasti. Z činohry se v Thámově *Scenarien-Buch* objevují truchlohry, veselohry, zastoupen je žánr historické hry, měšťanského či sentimentálního dramatu.

Geograficky je repertoár veden po linii německé (pruské), zejména potom u výběru činoherní dramatiky, hudebně-dramatické kusy vycházejí primárně z vídeňského prostředí předměstských divadelních scén, např. *Divadla Na Vídeňce* (Theater an der Wien) nebo *Divadla v Leopoldstadtu* (Theater in der Leopoldstadt). Tuto linii dotvářejí německojazyčné zpěvoherní (singspielové) překlady a adaptace původně francouzských a italských oper.

Po stránce autorské nabízí repertoár knížecí společnosti obsažený ve *Scenarien-Buch* náročnější kusy činoherní i hudebně-dramatické.

Z činoherních to byly především truchlohry Friedricha Schillera, *Kabale und Liebe* (Úklady a láska) a *Die Räuber* (Loupežníci), patřící k předním divadelní titulům německého hnutí *Sturm und Drang*, epochy osvícenství či raného romantismu.

K provozně obtížnějším kusům hudebně-dramatického repertoáru náležela především Mozartova zpěvohra *Die Entführung aus dem Serail* (Únos ze serailu).

Stěžejní položku činoherního programu představovaly hry dobově populárních dramatiků Augusta Kotzebua a Augusta Wilhelma Ifflanda.

V Thámových záznamech do *Scenarien-Buch* se nacházejí další hojně provozovaní dramatictí autoři konce 18. a přelomu 18. a 19. století, např. Friedrich Wilhelm Ziegler, Friedrich Ludwig Schröder, Johann Friedrich Jünger či Johanna Franul von Weißenhurn.

Hudebně-dramatický repertoár čítá rovněž zpěvohry s územím rakouského i pruského Slezska a Vídní spjatého skladatele Carla Ditterse von Dittersdorfa, vídeňskou lokální zpěvohru Emanuela Schikanedera a vídeňskou travestii, tj. žánrovou parodii vážných dramatických a hudebně-dramatických látek od Karla Ludwiga Gieseckeho.

Thámův rukopisný záznam ve *Scenarien-Buch* v edičním zpracování pramene

V prvním sloupci levé strany záznamu, který sleduje pořadí scén a výstupů se edice pokouší postihnout, nakolik se pořadí scén a výstupů v provedení knížecí společnosti shodovalo s pořadím scén a výstupů, předepsaných autorem divadelní hry či zpěvoherního libreta.

U většiny zaznamenaných titulů lze konstatovat, že Thám pořadí scén a výstupů totožně s tisky her a libret dodržoval, byť u některých z nich dramaturgických zásahů používal.

Ve druhém zápisovém sloupci manuskriptu edice doplňuje Thámem poznamenané repliky postav zejména u činoherních kusů, v podstatně menší míře v titulech hudebně-dramatických. Tento krok činí tyto repliky myšlenkově celistvými.

Repliky postav mají ve *Scenarien-Buch* především orientační funkci opěrného bodu v postupujícím představení, jsou formálním předělem jedné části scény nebo výstupu, např. před příchodem nebo odchodem postavy z jeviště.

Thám u zapsaných replik volí buď poslední promluvu postavy v dané scéně či výstupu, čímž v kontextu s navazující scénickou poznámkou upozorňuje na ukončení scény a výstupu a na počátek nové dějové části, nebo používá repliky uprostřed promluvy postav, aby opět

v provázanosti se scénickou poznámkou signalizoval příchod nebo odchod postavy z jeviště, tzn. odkázal na její jevištní aranžmá či jevištní pohyb.

V případě záznamů hudebně-dramatických titulů Thám zapisuje do druhého sloupce levé strany manuskriptu odkazové informace o sólovém pěveckém výstupu, o vystoupení sboru a o ansámblových číslech, vždy podle vžitého hudebního názvosloví: *aria*, *terzetto*, *sextetto*, *chorus*, jde-li o sólový výstup, připojuje jméno zpívající postavy.

Pokud hudebně-dramatický kus zahajovala předehra (orchestrální úvod), poukazuje Thám na tuto skutečnost zápisem substantiva *Introductio*, předcházel-li árii recitativ, zaznamenává Thám do rukopisu substantivum *Recitativ*.

Edice srovnáním autografu s tisky sleduje, zda se provedení divadelní společnosti knížete Ferdinanda Friedricha z Anhalt-Köthenu shodovalo se sólovými, ansámblovými nebo sborovými výstupy tištěné verze libreta, zda byl v představení dotyčný výstup ponechán nebo z něj byl vypuštěn. Závěry těchto zjištění vedou mj. k odhalení uměleckých možností knížecího souboru, lze z nich např. usuzovat na pěveckou zdatnost jeho členů, ale i na přednost vokálního ztvárnění příslušné části děje před činoherním a naopak.

U pravé strany záznamu Thámova *Scenarien-Buch* porovnává edice mezi rukopisem a tisky nejprve scénické vyobrazení v provedení daného titulu knížecí společnosti, tzn., jestli bylo místo konání děje pojato tímtéž nebo podobným způsobem, jak předepisuje autor v tisku divadelní hry či zpěvoherního libreta.

Thámovy zápisy stran scénického ztvárnění prozrazují možnosti a dispozice divadelní společnosti knížete z Anhalt-Köthenu věrohodně zachytit místo děje.

Z manuskriptu vyplývá vybavení souboru minimálně základním dekoračním fundusem, který soubor podle potřeby doplňoval v úsilí přiblížit obecenstvu prostředí, ve kterém se děj divadelní hry nebo zpěvohry odehrával.

Snahu o hodnověrné vystižení divadelní iluze na scéně edice shledává např. v opakovaném použití přijíždějící lodi (šalupy), která se podle Thámova pokynu po přistání u břehu a vysazení osazenstva vrací zpět. *Scenarien-Buch* tuto skutečnost předkládá u představení Mozartovy zpěvohry *Die Entführung aus dem Serail* a u provedení Kotzebuovy hry se zpěvy *Der Eremit auf Formentera* (Poustevník na Formentěře).

V záznamovém poli rekvizit porovnává edice *Scenarien-Buch* stav doprovodných věcí a předmětů, s nimiž postavy v provedení knížecí společnosti hrály s jejich požadavkem, četností a způsobem použití v tištěných vydáních.

Edice může v tomto směru konstatovat takřka úplný soulad Thámových zápisů rekvizit s dobovými tisky divadelních her a zpěvoherních libret.

V některých titulech dochází k překonání kvantity rekvizit při pokusu maximálně evokovat prostředí, děj a osudy postav. Za všechny lze zmínit zápis mnoha střelných a sečných zbraní v provedení truchlohry *Die Räuber* Friedricha Schillera. Je tudíž nasnadě konstatovat vybavení knížecího souboru poměrně širokým spektrem divadelních rekvizit.

Poznámkový sloupec jako poslední záznamové pole rukopisu v edici odkrývá soulad či rozpor mezi Thámovými požadavky na jednotlivé složky dramatického výrazu v provedení knížecí společnosti a v tištěných vydáních.

Z edice rezultuje Thámovo uvažování o divadelním představení jakožto komplexním uměleckém útvaru, který do sebe přirozeně vstřebává dílčí výrazové složky např. propojením hovořící postavy se zvukem nebo hudbou zpoza scény či s osvětlením jeviště, jak jej nabízí působivá scéna Hamleta, Gustava a strážných v záznamu provedení Gieseckeho vídeňské travestie *Der travestierte Hamlet* (Travestovaný Hamlet).

Zápisový sloupec Tháмова *Scenarien-Buch* skýtá rovněž porovnání četnosti scénických proměn během představení knížecího souboru, na které Thám ve sloupci scénosledu upozorňuje výše zmíněným podtržením čísla scény. V tomto směru se jeho záznam od tištěných vydání příliš neodlišuje, s výjimkou např. odnesení kusu nábytku, který se v tisku hry nebo libreta nenalézá.

Nástin některých dramaturgických zásahů Václava Tháma do *Scenarien-Buch*

Disertační práce přibližuje pouze stěžejní Thámovy dramaturgické zásahy.

Konkrétní a dílčí povahu a funkci těchto zásahů poskytuje edice *Scenarien-Buch* a prohloubil by ji další výzkum této problematiky.

Hlavní rys Thámových dramaturgických zásahů představují jednak změny, které zčásti vedou k odlišnosti dějové náplně zaznamenaného titulu, beztoho však, že by porušovaly autorovo původní formální rozvržení zapisovaného kusu.

Druhým typem zásadní změny je vytvoření nového obsahu daného titulu při zachování původního formálního konceptu.

Vše vychází především z porovnání textové složky, jenž se ve *Scenarien-Buch* liší, popř. pouze vzdáleně shoduje s tištěným vydáním. Smysl promluv postav zůstává podobný, jiný je jejich text.

V obou výše uvedených případech Thám ve *Scenarien-Buch* pracuje s odlišnými jmény postav, nežli udává tištěné vydání.

Příkladem první alternativy je zpěvohra *Der Talisman*, německojazyčná verze italské opery Antonia Salieriho a Lorenza da Ponteho od Ferdinanda Eberla, příkladem druhé varianty jednoaktová hra *Der Perückenstock* Cäsara Maximiliana Heigela.

V hudebně-dramatických kusech Thám pravidelně spojuje v jednolité celek více výstupů, zejména během závěrů jednotlivých aktů či v závěru (ve finále) těchto děl.

V tomtéž repertoáru Thám vypouští některé árie, nebo je nechává zpívat jinou postavu, než uvádí tištěné vydání.

Thám pracuje ve svých záznamech s více než jednou verzí dramatického textu či zpěvoherního libreta, což vede k tvorbě svébytného divadelního pojetí.

Takovým příkladem je mezi činoherními tituly Schillerova truchlohra *Die Räuber*, sdružující autorovu knižní verzi se zněním textu korigovaným pro účely divadelního provedení.

V hudebně-dramatickém repertoáru je to Mozartova zpěvohra *Die Entführung aus dem Serail*, obsahující kromě libreta G. Stephanieho také některé části zpěvohry *Belmonte und Constanze oder Die Entführung aus dem Serail* Christopa Friedricha Bretznera s hudbou Johanna Carla Andreho.

Možnosti budoucího výzkumu na poli Thámovy dramaturgie mezi rukopisem *Scenarien-Buch* a tisky

Analýza Thámových dramaturgických zásahů do textů divadelních her a zpěvoherních libret s pravděpodobným vlivem na jevištní provedení divadelní společnosti knížete Ferdinanda Friedricha z Anhalt-Köthenu není uzavřena.

Potenciál dalšího výzkumu tkví zejména v případových studiích, které by detailně odkryly četnost a příčiny Thámových dramaturgických zásahů.

Tyto případové texty by opětovně mohly využít srovnávací metodu z edice Thámova *Scenarien-Buch*, ustavenou v této disertační práci.

Další výzkumné možnosti nabízí rovněž analýza repertoáru knížecí společnosti podle shora uváděných perspektiv žánru, geografického původu či autorů, doplněná o zprávy k činnosti knížecího souboru z dobového periodického tisku. Tímtéž směrem by mohlo být vedeno také rozšíření edice *Scenarien-Buch*.

Stávající zjištění o repertoáru, hereckých a pěveckých výkonech členů divadelní společnosti knížete Ferdinanda Friedricha z Anhalt-Köthenu mohou být doplněny kritickými ohlasy v dobovém periodickém tisku.

V tomto kontextu se nabízí pštinský deník *Beobachter an der Weichsel*, vřatislavský list *Schlesischer Provinzialblätter* nebo *Zeitung für die elegante Welt*, který vycházel v Lipsku.

Jiný zdroj informací představují deníky prince Ludwiga z Anhalt-Köthenu, bratra knížete Ferdinanda Friedricha, reflektující divadelní a společenský život na zámku ve Pštíně v letech 1805-1806.

PRAMENY A LITERATURA

Prameny

Rukopisy

Scenarien-Buch des Hochfürstlichen Anhalt-Köthen-Pleßschen Hoftheaters. Unter der Direktion des Herrn Joseph Sartori. Oppeln in kgl. Preußischen Ober Schlesien. Vom 12ten Juny 1805. Verfasst von Wenzel Tham, Mitglied des Hoftheaters. Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Katowicach, oddział terenowy w Pszczynie, fond: Archiwum Książąt Pszczyńskich, sign. A Ks Pszcz II-917.

Kouzedlná píšťala, veliká zpěvohra v dvouch jednáních od Emanuela Šikanedra, z německého jazyka přeložená od W. Tháma. Hudba jest od P. W. A. Mozarta. In: LA PNP, fond Václava Tháma, inventář B. Pražáková, Praha 1986.

Dopis Václava Tháma Josefu Valentinovi Zlobickému z 20. 12. 1787. LA PNP, fond Václava Tháma, inventář B. Pražáková, Praha 1986.

Periodický tisk

Der Beobachter an der Weichsel [Pleß], 18. 1. 1806, 24. 1. 1806, 21. 2. 1806, 14. 3. 1806.

Literatura

Encyklopedie, slovníky, repertoárové soupisy

J. Birgfeld, J. Bohnengel, A. Košenina a kol.: *Kotzebues Dramen. Ein Lexikon.* Wehrhahn Verlag. Hannover 2011, s. 12-14, s. 52-54, s. 61-62, s. 67-69, s. 112-113, s. 124-125, s. 147-149, s. 185, s. 186-187, s. 223, s. 225.

M. G. Dehrmann, A. Košenina a kol.: *Ifflands Dramen. Ein Lexikon.* Wehrhahn Verlag. Hannover 2009, s. 28-31, s. 234-239.

C. Eisen, S. P. Keefe (eds.): *The Cambridge Mozart Encyclopedia.* Cambridge University Press. Cambridge 2007, s. 158-168.

A. Jakubová a kol.: *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století*. Divadelní ústav, Academia. Praha 2007, s. 20-22, s. 145-147, s. 201-206, s. 212-215, s. 386-390, s. 432-436, s. 536-537, s. 537-538, s. 621-622, s. 626-627, s. 670-671.

A. Jakubcová, M. Pernerstorfer a kol.: *Theater in Böhmen, Mähren und Schlesien. Von den Anfängen bis zum Ausgang des 18. Jahrhundert*. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Wien 2013, s. 8-9, s. 160-162, s. 225-230, s. 237-240, s. 635-636, s. 636-637, s. 708-710, s. 767-768,

M. Laiske: *Pražská dramaturgie I. Česká představení v Praze do otevření Prozatímního divadla*. Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV, Praha 1974, s. 15-77.

D. Link: *The National Court Theatre in Mozart's Vienna. Sources and Documents 1783-1792*. Oxford University Press. Oxford 2004, s. 23-190, 204-398.

J. Ludvová a kol.: *Hudební divadlo v českých zemích. Osobnosti 19. století*. Divadelní ústav, Academia. Praha 2006, s. 182, s. 568-569.

V. Procházka a kol.: *Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců divadel Vlastenského, Stavovského, Prozatímního a Národního*. Academia, Praha 1988, s. 522-523.

E. Šormová a kol.: *Česká činohra 19. a začátku 20. století II*. Institut umění-Divadelní ústav. Academia. Praha 2015, s. 970-973, s. 1094-1100.

E. Šormová a kol.: *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*. Divadelní ústav. Praha 2000, s. 521-525.

Monografie

T. Bauman: *North German Opera in the Age of Goethe*. Cambridge University Press. Cambridge 2009, s. 227-228, s. 244-245, s. 299-301, s. 304-309.

O. G. Brockett, F. J. Hildy: *Dějiny divadla*. Rybka Publishers. Praha 2019, s. 436-459, s. 480-489.

J. Císař: *Přehled dějin českého divadla I. Od počátků do roku 1862*. AMU, Praha 2004, 97 s.

F. Černý a kol.: *Dějiny českého divadla I. Od počátků do sklonku 18. století*. Academia, Praha 1968, 425 s.

J. Janáček: *Čtení o německém divadle v Reichenbergu*. Nakladatelství RK [Roman Karpaš]. Liberec 2010, s. 18-23.

J. Jungmann: *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*. F. Řivnáč. Praha 1849, s. 406-417.

M. Kačer: *Václav Thám*. Svobodné slovo. Praha 1965, 195 s.

B. Rudin: *Funde und Befunde zur schlesischen Theatergeschichte*. Forschungsstelle Ostmitteleuropa. Dortmund 1983, s. 126-129, s. 282-289, s. 292-295, s. 298-301.

J. Vondráček: *Dějiny českého divadla*. Doba obrozenská 1771-1824. Orbis, Praha 1956, 687 s.

K. Weber: *Geschichte der Theaterwesens in Schlesien. Daten und Fakten. Von den Anfängen bis zum Jahre 1944*. Forschungsstelle Ostmitteleuropa. Dortmund 1980, s. 28-52, s. 53-60, 61-69, s. 69-74, s. 74-76.

Studie a články

F. Bařha: *Dva dokumenty k historii počátků českého divadla v Praze*. In: *Divadlo* 9, 1958, s.

F. Bařha: *První opera provedená v českém jazyce*. In: *Lidová demokracie* 28. 8. 1969.

F. Bařha: *Václav Thám, zakladatel českého divadla v době obrození*. In: *Slovesná věda* 5, 1952, s. 127-137.

F. Bařha: *Kouzelná flétna v překladu V. T.* *Literární archiv* 5, Praha 1970, s. 52-118.

M. Cesnaková: *Co prozrazují budapeřtřské prameny. Příspěvek k záhadnému životopisu Václava Tháma*. In: *Lidová demokracie* 18. 3. 1972.

A. Drozdewska: *Muzyka w teatrze dworskim ksiecia Fryderyka Augusta Brunswickiego w Olesnicy*. In: *Muzyka* č. 52, 2007, s. 49-74.

M. Hanoušek: *Poslední pražské role herce Václava Tháma na jevišti Nosticova a Vlastenského divadla*. In: *Divadelní revue* 27, 2016, č. 2, s. 71-92.

B. Indra: *Po stopách Václava Tháma v Severomoravském kraji*. In: *Vlastivědné listy* č. 7, 1981, s. 21-26.

- B. Indra: *Václav Thám v Opavě r. 1802*. In: Slezský sborník č. 51, 1953, s. 569.
- A. Jakubcová: *Dramaturgie Vlastenského divadla. Projekt soupisu repertoáru*. In: Jeden jazyk naše heslo bud' III. Plzeň 2005, s. 53-74.
- M. Laiske: *Václav Thám dramatikem píšícím také německy?* In: Časopis pro moderní filologii 56, 1974, s. 9.
- M. Laiske: *Z životních osudů Václava Tháma. Jeho pobyt v Liberci a Hrádku nad Nisou 1799-1800*. In: Sborník NM v Praze, řada C-Literární historie 16, 1971, č. 2, s. 141-151.
- K. Musiol: *Mozartiana in schlesischen Archiven und Bibliotheken*. In: Acta Mozartiana, Jhg. 6, Hft. 1, 1959, s. 31-35.
- A. Scherl: *Typičnost životní dráhy Václava Tháma*. In: Vznik českého profesionálního divadla, 1988, s. 75-81.
- A. Scherl: *Václav Thám a zámecké divadlo ve Pštině*. Divadelní revue 9, 1998, č. 4, s. 34-41.
- A. Scherl: *Václav Thám und das Schloßtheater in Pleß*. Jahrbuch für schlesische Kultur und Geschichte, Bd. 53-54, 2012/2013. Verlag Degener & Co. Inhaber Manfred Dreiss, 2015, s. 269-294.
- J. Víšková: *Na okraj edice Thámovy Kouzelné píšťaly*. In: Literární archiv 6, 1971, s. 301-308.

Tisky divadelních her a zpěvoherních libret (řazeno podle názvů titulů)

Divadelní hry

- A.W. Iffland: *Alte und neue Zeit*. G. J. Göschen, Leipzig 1795, 243 s.
- W. Vogel dle C. Federiciho: *Der Amerikaner*. P. P. Bolling, Augsburg 1805, 151 s.
- A. Kotzebue: *Armut und Edelsinn*. P. G. Kummer, Leipzig 1795, 164 s.
- A. Kotzebue: *Armut und Edelsinn* (mit einer neuer Schlußszene vermehrt). Graz 1800, 150 s.
- F. W. Ziegler: *Barbarey und Größe*. J. B. Wallishauser, Wien 1793, 134 s.

J. Franul von Weißenthurn: *Die beschämte Eifersucht*. P. P. Bolling, Augsburg 1810, 88 s.

J. Franul von Weißenthurn: *Die beschämte Eifersucht*. J. B. Wallishäuser, Wien 1833, 68 s.

F. J. H. von Soden: *Der Blinde*. G. W. F. Späth, Augsburg und Gunzenhausen 1798, 208 s.

F. J. H. von Soden: *Der Blinde*. [?] 1804, 140 s.

A. Kotzebue dle A. Duvala: *Eduard in Schottland oder Die Nacht eines Flüchtlings*. In: Neue Schauspiele von August von Kotzebue. P. G. Kummer, Leipzig 1804, s. 207-318.

F. L. Schröder: *Die Eifersüchtigen oder Keiner hat Recht*. J. B. Wallishäuser 1805, 87 s.

F. L. Schröder: *Die Eifersüchtigen oder Keiner hat Recht*. J. Bödner, Schwerin und Wismar 1790, 96 s.

Ch. H. Spieß (ú. C. M. Plümicke, W. H. Brömel): *General Schlenzheim und seine Familie*. Frankfurt am Main, Leipzig 1786, 80 s.

Ch. H. Spieß (ú. C. M. Plümicke, W. H. Brömel): *General Schlenzheim und seine Familie*. In Kommission bei J. L. Montag und E. A. Weiß. Regensburg 1799, 104 s.

A. Kotzebue: *Hussiten vor Naumburg im Jahr 1432*. P. G. Kummer, Leipzig 1803, 138 s.

F. W. Ziegler: *Jolantha, Königin von Jerusalem*. Ch. P. Rehm, Wien 1799, 94 s.

F. Schiller: *Kabale und Liebe*. Ch. F. Schwan, Mannheim 1784, 167 s.

F. Schiller: *Kabale und Liebe*. Ch. F. Schwan und G. Ch. Götz, Mannheim 1802, 166 s.

A. Kotzebue: *Das Kind der Liebe*. P. G. Kummer, Leipzig 1791, 198 s.

J. Franul von Weißenthurn: *Kindliche Liebe*. In: *Schauspiele von Johanna Franul von Weißenthurn, gebornen Grünberg, kaiserliche königliche Hofschauspielerin*. J. V. Degen, Wien 1810, s. 9-161.

F. G. Hagemann: *Leichtsinn und gutes Herz*. J. B. Wallishäuser, Wien 1802, 31 s.

A. Kotzebue: *Menschenhaß und Reue*. Ch. F. Himburg, Berlin 1790, 86 s.

A. Kotzebue: *Menschenhaß und Reue*. P. G. Kummer, Leipzig 1819, 166 s.

- A. J. von Guttenberg: *Das Neujahrsgeschenk*. C. H. Stage, Leipzig 1804, 62 s.
- C. M. Heigel: *Der Perückenstock*. In: *Dramatische Bagatellen von Cäsar Max Heigel*. H. R. Sauerländer, Aarau 1821, s. 3-34.
- F. Schiller: *Die Räuber*. Frankfurt am Main, Leipzig 1781, 222 s.
- F. Schiller: *Die Räuber*. Ch. F. Schwan, Mannheim 1782, 166 s.
- F. Schiller: *Die Räuber*. Ch. F. Schwan und G. Ch. Götz, Mannheim 1802, 159 s.
- F. X. K. Gewey: *Der seltene Prozeß*. J. B. Wallishäuser, Wien 1802, 112 s.
- A. Kotzebue: *Schauspieler wider Willen*. P. G. Kummer, Leipzig 1803, 50 s.
- A. Kotzebue: *Die schlaue Witwe*. In: *Dramatische Werke von August von Kotzebue*. A. Mausberger, Wien 1829, 66 s.
- F. W. Ziegler: *Die stumme Liebe*. J. B. Wallishäuser, Wien 1799, 38 s.
- A. Kotzebue: *Die Unglücklichen*. P. G. Kummer, Leipzig 1798, 71 s.
- A. Kotzebue: *Unser Fritz*. J. B. Wallishäuser, Wien 1803, s. 36-66.
- A. W. Iffland: *Verbrechen aus Ehrsucht*. Ch. F. Schwan, Mannheim 1784, 146 s.
- A. W. Iffland: *Verbrechen aus Ehrsucht*. Neue veränderte Originalausgabe. Ch. F. Schwan und G. Ch. Götz, Mannheim 1787, 128 s.
- F. L. Schröder: *Viktorine oder Wohltun trägt Zinsen*. F. A. Hartmann, Wien 1786, 142 s.
- F. L. Schröder: *Viktorine oder Wohltun trägt Zinsen*. J. B. Wallishäuser, Wien 1804, 128 s.
- J. F. Jünger: *Was seyn soll, schickt sich wohl*. J. B. Wallishäuser, Wien 1803, 68 s.

Libreta

- C. Ditters von Dittersdorf: *Der Apotheker und der Doktor*. National Hoftheater, Wien 1786, 103 s.

- C. Ditters von Dittersdorf: *Der Apotheker und der Doktor*. [National Hoftheater], Wien 1793, 107 s.
- N. Dalayrac, B. J. Marsollier, H. G. Schmieder: *Die beiden kleinen Savoyarden*. J. B. Wallishäuser, Wien 1805, 52 s.
- J. C. Andre, Ch. F. Bretzner: *Belmonte und Constanze oder Die Entführung aus dem Serail*. C. F. Schneider, Leipzig 1781, 72 s.
- G. Paisiello, G. Bertati, G. Stephanie d. j.: *Die eingebildeten Philosophen*. Wien 1781, 44 s.
- W. A. Mozart, G. Stephanie d. j.: *Die Entführung aus dem Serail*. Zu finden beim Logenmeister, Wien 1782, 67 s.
- P. Ritter, A. Kotzebue: *Der Eremit auf Formentera*. Frankfurt am Main und Leipzig 1790, 104 s.
- F. H. Himmel, J. N. Bouilly, A. Kotzebue: *Fanchon, das Leiermädchen*. In: *Dramatische Werke von August von Kotzebue*, Bd. 17. A. L. Mausberger, Wien 1828, 81 s.
- C. Ditters von Dittersdorf: *Das Gespenst mit der Trommel*. S. G. Ludwig, [Oels] 1794, 79 s.
- C. Ditters von Dittersdorf, Ch. A. Vulpius: *Das rothe Käppchen*. J. W. Hoffmann, Weimar 1792, 88 s.
- L. Cherubini, J. N. Bouilly, G. F. Treitschke: *Die Tage der Gefahr*. J. B. Wallishäuser, Wien 1802, 54 s.
- A. Salieri, L. da Ponte, F. Eberl: *Der Talisman*. [Theater in der Leopoldstadt], Wien 1789, 72 s.
- A. Salieri, L. da Ponte : *Il talismano*. Nella Imperiale Stamperia, Vienna 1788, 78 s.
- V. F. Tuček, K. L. Giesecke: *Der travestierte Hamlet*. Eine Burleske in deutschen Knittelversen mit Arien und Chören. J. G. Binz, Wien 1798, 64 s.
- J. Haibel, E. Schikaneder: *Der Tyroler Wastel*. A. Geers, Leipzig 1798, 132 s.
- F. Kauer, K. F. Hensler: *Der Waffenschmied*. J. Kamesina, Wien 1797, 92 s.

PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Studie a bibliografie

Franz Alois Mussik (1779-1848). Osobnost severních a západních Čech. In: Divadelní revue 25, č. 2, 2014, s. 44-57.

Poslední pražské role Václava Tháma na jevišti Nosticova a Vlastenského divadla. In: Divadelní revue 27, č. 2, 2016, s. 71-90.

Byli v Praze. Ferdinand Esslair – Sophie Schröderová – Hermann Breiting. In: Divadelní revue 31, č. 1, 2020, s. 41-54.

Bibliografie prací Adolfa Scherla. In: Divadelní revue 26, č. 2, 2015, s. 183-200.

Zprávy

Dvoji jubileum Stavovského divadla (230 let Stavovského divadla: Tvůrčí potenciál scény v evropském kontextu). In: Divadelní revue 24, č. 1, 2013, s. 167-169.

Sbírka dr. Mileny Cesnakové-Michalcové v archivu Kabinetu pro studium českého divadla. In: Divadelní revue 25, č. 2, 2014, s. 193-194.

Stratifikace ve Warwicku (FIRT-IFTR World congress). In: Divadelní revue 25, č. 3, 2014, s. 187-190. (společně s Věrou Velemanovou)

Encyklopedická hesla

Česká divadelní encyklopedie – Německá činohra v českých zemích v 19. století
(výzkumný projekt Kabinetu pro studium českého divadla Institutu umění-Divadelního ústavu, publikováno v elektronické verzi)

Gottfried Denemy – herec, divadelní ředitel

Anna Dietzová – herečka

Carl Dietz – herec

Ferdinand Esslair – herec

Ludwig Feidler – herec, divadelní ředitel

Johann Nepomuk Feichtinger – herec, divadelní ředitel

Theodor Feichtinger – hudební skladatel, divadelní ředitel

August Haas – herec, divadelní ředitel

Josef Kotzky – herec, divadelní ředitel

Carl Lössl – herec, divadelní ředitel

Julie Sophie Löwe – herečka

Ludwig Löwe – herec

Carl Moser – zpěvák, herec, divadelní ředitel

Otilie Moser – herečka, divadelní ředitelka

Franz Alois Mussik – spisovatel a dramatik

Gustav Julius Mussik – herec a divadelní ředitel

Thekla Mussik – herečka a divadelní ředitelka

Heinrich Ludwig Schmelka – herec

Franz Suttner – divadelní ředitel

Franziska Szegöffy – herečka